

**LITURGIJSKO RUHO ZBIRKA
TOMLJANOVIĆ I SAKRALNA
UMJETNOST ZBIRKA
KLJAKOVIĆ**

Samostalna zbirka Memorijalna zbirka Jozo Kljaković

**LITURGIJSKO RUHO ZBIRKA TOMLJANOVIĆ I
SAKRALNA UMJETNOST ZBIRKA KLJAKOVIĆ**

listopad 2023.

Zagreb / Zadar

SADRŽAJ / CONTENTS / CONTENUTO

O IZLOŽBI Lidija Fištrek i Marija Šarić – Ban	6
ABOUT THE EXHIBITION Lidija Fištrek	7
SAKRALNA UMJETNOST ZBIRKA KLJAKOVIĆ Lidija Fištrek	8
O ZBIRCI TKANJA I TAPISERIJA IVANA TOMLJANOVIĆA I ANE TOMLJANOVIĆ Marija Šarić – Ban	14
BIOGRAFIJA - IVO TOMALJANOVIĆ Marija Šarić – Ban	22
BIOGRAFIJA - ANA TOMLJANOVIĆ Marija Šarić – Ban	23
BIOGRAFIJA - JOZO KLJAKOVIĆ Lidija Fištrek	24
BIBLIOGRAFIJA	25
KATALOG	27
IMPRESUM	28

O IZLOŽBI

Lidija Fištrek i Marija Šarić Ban

Etnološki odjel Narodnog muzeja Zadar u suradnji s Memorijalnom zbirkom Jozo Kljaković u sklopu zajedničke izložbe *Liturgijsko ruho i tapiserije Zbirke Tomljanović i sakralna umjetnost Zbirke Kljaković*, predstavlja dio umjetničke autorske Zbirke tkanja i tapiserija Ivana i Ane Tomljanović, uz crteže sakralne tematike Joze Kljakovića iz fundusa Memorijalne zbirke. Ovim izložbenim projektom ostvarena je suradnja objedinjena u sakralnoj tematici kao rezultat kustoskog projekta kustosica i voditeljica zbirki Marije Šarić Ban (Narodni muzej Zadar, Etnološki odjel) i Lidije Fištrek (Memorijalna zbirka Jozo Kljaković, Zagreb).

Suradnjom i povezivanjem dviju institucija u kulturi, Memorijalne zbirke Jozo Kljaković i Narodnog muzeja Zadar, ostvarena je razmjena u okviru izložbenog programa u Zadru i Zagrebu. Gostujuća izložba *Liturgijsko ruho i tapiserije Zbirke Tomljanović i sakralna umjetnost Zbirke Kljaković* u Memorijalnoj zbirci Jozo Kljaković u Zagrebu objedinjena je u sakralnoj tematici iz fundusa obiju zbirki (Tomljanović-Kljaković). Ovom izložbom i provedenim istraživanjem autorice promiču stvaralaštvo Ane Tomljanović i Ivana Tomljanovića, kao i Joze Kljakovića, jednog od najvažnijih umjetnika 20. stoljeća. U okviru izložbe biti će izloženi crteži sakralne tematike Joze Kljakovića iz fundusa Memorijalne zbirke, kao što su *Salonitanski mučenici*, *Tri sveca* – skice za freske u crkvi sv. Martina u Vranjicu, i crtež *Mrtvi Krist*, iz prve polovice 20. stoljeća, uz prikaz svetaca na tapiserijama Ane Tomljanović i Ivana Tomljanovića, *Zadarski poliptih 1 i San ranjenog Krista*.

Izložena djela po svojim su motivima, sadržaju te namjeni sakralnog karaktera. Za ovu izložbu predstavljani su radovi iz takozvanog Ciklusa kršćanske tematike koji su zajedničko djelo istaknutih zadarskih umjetnika Ivana Tomljanovića i Ane Tomljanović, dok je liturgijsko ruho *Bijeli komplet* djelo Ane (Anite) Tomljanović. Liturgijsko ruho u vlasništvu je Zadarske nadbiskupije za koju je i ostvareno, a posuđeno je za potrebe ove izložbe.

Ovim kustoskim projektom odlučile smo povezati i prikazati umjetnička djela iz zbirke Etnološkog odjela Narodnog muzeja Zadar i Memorijalne zbirke Jozo Kljaković koja prikazuju kršćansku tematiku na različitim medijima likovne umjetnosti – crtežima (olovka na papiru) Joze Kljakovića i tapiserijama i tekstilu (liturgijsko ruho) Ane Tomljanović i Ivana Tomljanovića. Spoj različitih umjetničkih medija i interpretacija motiva preuzetih iz Kršćanstva, koji su ujedno i veliko nadahnuće ovim umjetnicima, povezani su i objedinjeni u istom vremenskom okviru ovoga izložbenog projekta.

ABOUT THE EXHIBITION

The Ethnographic Department of the National Museum Zadar, in collaboration with the Jozo Kljaković Memorial Collection, presents a portion of the artistic Collection of Weavings and Tapestries by Ivan and Ana Tomljanović, together with Jozo Kljaković's sacral drawings from the Memorial Collection holdings, in a joint exhibition titled *Liturgical Vestments from the Tomljanović Collection and Sacral Art from the Kljaković Collection*. The collaborative exhibition bringing together works with sacral themes is the result of a joint curatorial project of curators and collection heads Marija Šarić Ban (National Museum Zadar, Ethnological Department) and Lidija Fištrek (Jozo Kljaković Memorial Collection, Zagreb).

Lidija Fištrek and Marija Šarić Ban

The collaboration and exchange between the two cultural institutions, the Jozo Kljaković Memorial Collection and the National Museum Zadar, is designed to enrich the exhibition programmes of both Zadar and Zagreb. The visiting exhibition *Liturgical Vestments and Tapestries from the Tomljanović Collection and Sacral Art from the Kljaković Collection*, set up at the Jozo Kljaković Memorial Collection in Zagreb brings together works characterised by sacral subject-matter from the holdings of both collections (Tomljanović-Kljaković). The aim of the exhibition and the research conducted by its authors is to promote the works of Ana and Ivan Tomljanović, as well as Jozo Kljaković, one of the most prominent Croatian artists of the 20th Century. The exhibition will present Jozo Kljaković's drawings with religious themes from the Memorial Collection holdings such as the *Martyrs of Salona*, *Three Sains* – sketches for the frescoes at the church of St. Martin in Vranjic, as well as the drawing *Dead Christ*, from the first half of the 20th century, along with depictions of saints in the tapestries of Ana and Ivan Tomljanović, *Zadar Polyptych 1* and *Wounded Christ Resting*.

In terms of their themes, motifs and purpose, the exhibited works are sacral in nature. The exhibition will showcase works from the so-called *Christian Cycle*, which are the creative collaboration of prominent Zadar artistic duo, Ivan and Ana Tomljanović, while the liturgical vestments, the *White Robes*, are the work of Ana (Anita) Tomljanović. The liturgical vestments were commissioned by the Zadar Archdiocese, which currently owns them and has generously lent them for the purpose of this exhibition.

The intention of this joint curatorial project was to bring together and display works of art from the holdings of the National Museum Zadar, Ethnological Department, and the Jozo Kljaković Memorial Collection, featuring Christian themes actualised in different mediums of visual art – drawings (pencil on paper) done by Jozo Kljaković, and tapestries and textiles (liturgical vestments) created by Ana and Ivan Tomljanović. The amalgam of different artistic mediums and the interpretation of motifs from Christianity, which are a great inspiration for these artists, are connected and united in the temporal framework of this exhibition project.

Sakralna umjetnost Memorijalne zbirke Kljaković

Lidija Fištrek

O Zbirci

Umjetnik Jozo Kljaković je Gradu Zagrebu 1969. godine darovao svoju kuću i izvjestan broj slika i crteža, biblioteku, te nekoliko komada pokućstva, s namjerom da nakon njegove smrti budu uređeni u Memorijalnu zbirku otvorenu za javnost (Darovni ugovor od 17. rujna 1969. godine). Memorijalna zbirka Jozo Kljaković nalazi se u kući Jozе Kljakovića, koja površinom iznosi 233 m², a stalni postav nalazi se u prizemlju kuće. Stalni postav dovršen je 2009. godine, a zauzima površinu od 70 m² i raspoređen je u tri prostorije u okviru kojih su prezentirana djela Jozе Kljakovića. U stalnom postavu predstavljeni su radovi ulja na platnu, te crteži i skice, uz povremene izložbe. Manji ambijentalni dio opremljen je namještajem, skulpturama umjetnikovih prijatelja, obiteljskim fotografijama i knjigama. Zbirka se do danas kontinuirano obnavlja i stručno obrađuje. Zbirka sadrži ukupno 387 inventarnih oznaka u programu M++ i obuhvaća 1034 predmeta, odnosno dvadeset i dva ulja na platnu, jedno ulje nepoznatog autora, pedeset i šest crteža i sedam skulptura, tri komada namještaja, knjige i ostalu građu. Samostalna zbirka – Memorijalna zbirka Jozo Kljaković u stalnom je nastajanju sa zadaćom prikupljanja, čuvanja i predstavljanja ostavštine Jozе Kljakovića kao hrvatskog slikara, intelektualca i spisatelja. Dokumentacija o predmetima nije konačna, budući da je ona trajno otvoreni proces koji se sukcesivno dopunjuje i omogućuje istraživanja, kao i nove interpretacije u suvremenom kontekstu povremenih izložbi i događanja, uz aktivnu participaciju posjetitelja. Novim pristupima i metodama razvijaju se nove vrste posjetitelja koji aktivno sudjeluju u programima. Dobivanjem statusa muzejske djelatnosti unutar Centra za likovni odgoj Grada Zagreba, institucija 2021. godine postaje Samostalna zbirka – Memorijalna zbirka Jozo Kljaković i upisana je u Upisnik muzeja, galerija i zbirki Republike Hrvatske.

Sakralna umjetnost Jozе Kljakovića

Memorijalna zbirka slikara Jozе Kljakovića uz ostale umjetnine u fundusu, u zbirci crteža posjeduje 56 crteža, koji su uglavnom sakralne tematike. Većinom su to skice za freske u crkvi svetog Martina u Vranjicu, crkvi svetog Marka u Zagrebu, u Biskupiji kod Knina, te crkvi svetog Eustahija u Dobroti, u Boki Kotorskoj. Od crteža kršćanske tematike izdvojila bih crteže koji prikazuju biblijske motive vezane uz katolički blagdan Uskrs, koji su izloženi i obrađeni izložbom *Sakralna tematika Jozе Kljakovića – Uskrs* (2022.).¹ u Solinu, Zagrebu i Rimu. Jozo Kljaković u slikarskom je opusu uz svjetovne, prikazivao i religijske, mitološke i nostalgične teme. Povezanost s religijom datira od slikareva rođenja u Solinu gdje je odrastao u izuzetno religijskom i patrijarhalnom okruženju. Tijekom odrastanja Jozo Kljaković ostaje i dalje vezan uz religiju, pa je tako 1943. godine nakon nemilih događaja, utočište i dugogodišnje prebivalište pronašao u Papinskom hrvatskom zavodu svetog Jeronima u Rimu. S toga ne čudi što je slikarski prikazao važne crkvene dostojanstvenike, biblijske prizore i kršćanske običaje.

¹ Fištrek, L. (2022), *Sakralna tematika Jozе Kljakovića – Uskrs*, Ur. Fištrek, L., Matijević, M., Centar za likovni odgoj Grada Zagreba, Zagreb: Tiskara Hlad

Jozo Kljaković, Tri sveca, sv. Venancije, sv. Jeronim, sv. Dujam, skica za crkvu sv. Martina u Vranjicu, 1927.-1928., olovka na papiru, 32,4x30,3cm, Vlasništvo: Grad Zagreb

Jozo Kljaković fasciniran povijesnim zbivanjima na hrvatskom tlu izrađuje brojne crteže, skice, freske i mozaike od kojih možemo izdvojiti mozaike koji se nalaze na pročelju Papinskog hrvatskog zavoda svetog Jeronima u Rimu – *Krunjenje Zvonimira*, *Krist-Knez mira* i *Pokrštavanje Hrvata* (1944.–1961.). Prikaz tema preuzetih iz kršćanske religije najbolje možemo vidjeti u ciklusu fresaka koje je Jozo Kljaković izradio za crkvu sv. Martina u Vranjicu (1927.–1928.). U prostoru crkve sv. Martina prikazani su salonitanski sveci, a na glavnom luku, utemeljitelji crkve sv. Petar i sv. Pavao, te sv. Ćiril i Metod. Za ovu izložbu izdvojili smo crteže pod nazivom *Tri sveca* (1927.–1928.), *Dva sveca, sv. Pavao i sv. Petar* (1927.–1928.) i *Mrtvi Krist* (1 pol. 20. stoljeća).

Crtež pod nazivom *Tri sveca* prikazuje sv. Venancija, sv. Jeronima i sv. Dujma, koji su važni sveci Rimokatoličke crkve, mučenici i zaštitnici. Sveti Venancije, svetac rimokatoličke crkve, bio je salonitanski biskup koji je šireći kršćansku vjeru umro mučeničkom smrću. Sveti Jeronim je kršćanski svetac, širitelj vjere, filozof, teolog, pustinjač, kršćanski naučitelj i zaštitnik Dalmacije. Sveti Dujam, također svetac rimokatoličke crkve, solinski biskup i mučenik, zaštitnik grada Splita i Splitsko-makarske nadbiskupije, smatran je učenikom apostola sv. Petra, zbog čega je Split u ranom srednjem vijeku postao metropolitansko područje.

Crtež pod nazivom *Dva sveca* prikazuje sv. Pavla i sv. Petra, apostole i mučenike koji predstavljaju svjedoke i uzore vjere preuzete od Krista.

Crtež *Mrtvi Krist* prikazuje Krista na odru nakon razapinjanja na križ. Tematika ovog crteža vrlo je često prikazivana u umjetnosti, s toga ne čudi da su za istom temom

Jozo Kljaković, *Dva sveca, sv. Pavao
i sv. Petar*, 1927.-1928., olovka na
papiru, 30,3x20,5cm,
Vlasništvo: Grad Zagreb

SV SV. PAVAO

SV. PETAR

SV. PAVAO

PA

VA

PET

PA

posegnuli i Ana i Ivo Tomljanović u izradi tapiserije također izložene na ovoj izložbi. Svi izloženi crteži Joze Kljakovića potvrđuju autorovo kvalitetno crtačko umijeće oblikovanja ljudskih figura. Umjetnički doprinos Joze Kljakovića nastajao je tijekom dužeg vremenskog perioda i nesumnjivo predstavlja velik obol likovnoj umjetnosti i Hrvatskoj kulturnoj baštini.

Crteži Joze Kljakovića s prikazom kršćanskih svetaca i zaštitnika gradova u Dalmaciji tematski se vežu uz tapiserije Ane Tomljanović i Ive Tomljanovića, što je

*Jozo Kljaković, Jozo Kljaković, olovka na
papiru, 13,3x35,4 cm,
Vlasništvo: Grad Zagreb*

osnovna nit koja povezuje ove autore. Ljubav prema religiji, Dalmaciji i ostavština koju baštine ove dvije zbirke zadužili su Hrvatski narod i kulturnu baštinu Republike Hrvatske.

O zbirci tkanja i tapiserija Ivana Tomljanovića i Ane Tomljanović –

Marija Šarić Ban

Zbirka Tomljanović, uz 38 tapiserija, objedinjuje i 106 tkanih predmeta nastalih u periodu od kraja 1950-ih i tijekom 1960-ih godina, i zajedničko je djelo dvoje istaknutih zadarskih umjetnika, bračnog para Ane (Anite) Tomljanović i Ivana Tomljanovića, čiji je sustavni dugogodišnji zajednički rad na tapiseriji postao jedna od paradigmi hrvatske umjetnosti tkanja. Izložena djela po svojim su motivima, sadržaju te namjeni sakralnog karaktera. U sklopu ove izložbe predstavljeni su radovi: dvije tapiserije *Zadarski poliptih 1* i *San ranjenog Krista* iz takozvanog Ciklusa kršćanske tematike, zajedničko djelo istaknutih zadarskih umjetnika Ivana Tomljanovića i Ane Tomljanović, dok je liturgijsko ruho *Bijeli komplet* djelo Ane (Anite) Tomljanović. Liturgijsko ruho je u vlasništvu Zadarske nadbiskupije za koju je i ostvareno, te je posuđeno za potrebe ove izložbe.

Vrijednost Zbirke temelji se prije svega na činjenici da se radi o velikom objedinjenom opusu umjetnika, bračnog para Ane (Anite) Tomljanović i Ivana Tomljanovića. Svakako treba istaknuti i likovnu vrijednost autorskog pristupa u mediju tapiserije, temeljenog na sinergiji prirodne palete boja vune u odnosu na geometrijsku, apstraktnu i figurativnu tematiku. Radi se o pristupu u kojem se autori poigravaju sa širokom paletom tonova i discipliniranog istraživanja onoga što je naizgled nalik jednostavnoj slici. Važno je istaknuti i sirovinu – vunu, čija je proizvodnja i primjena obilježila povijest odijevanja i tekstila hrvatskog i lokalnog područja sve do danas. Također treba istaknuti da su umjetnici, bračni par Tomljanović, sami tkali tapiserije, tj. prolazili cijelu fazu stvaranja od ideje do realizacije, dok danas suvremeni autori većinom daju tkati tapiserije prema svojim idejama (crtežima, slikama). Tehnološka osnova svih njihovih djela je klasična

tehnika tkanja tapiserije, formirana na vertikalnom tkalačkom stanu, s uspravno napetim nitima osnove-tzv. *haute lisse* i tkana tehnikom *point de tapisserie*, vrlo srodnoj prastaraj tehnici klečanja, u kojoj se potka određene boje provlači rukom između dvije i dvije napete niti osnove u širini motiva te boje.

Umjetnici Ana i Ivan Tomljanović u stvaranju su polazili od ideje predstavljene u obliku crteža ili slike te je prenosili na kartone prema kojima su tkali. Sami su pripremali, sortirali vlakno i prikupljali vunu u sirovu obliku, prali je i davali na ručno pređenje te poslije toga sortirali prema prirodnim nijansama stvarajući potrebnu paletu za tapiserije. Njihov stvaralački opus u mediju tapiserije možemo prema inspiraciji i likovnosti podijeliti u četiri tematske cjeline: prvu tematsku cjelinu *Geometrijska forma i apstrakcija* obilježava samostalni autorski rad Ane (Anite) Tomljanović u čemu joj u tehničkom dijelu pomaže suprug Ivan (u izradi kartona za tapiserije i tehničkoj pripremi vune). Autorica tapiseriji pristupa u klasičnom stilu u formatu plohe kao slici na zidu, što je prvotni oblik tapiserije. Geometrija kao polazište u tekstilnoj umjetnosti, posebice na ručno izrađenim tapiserijama, zahvalan je motiv s obzirom na ukrštavanje vertikalnih niti osnove i horizontalnih niti potke. No, autorica se ne zadržava samo na pravilnom rasteru, već oslobođena diktata podloge oblikuje plohe i linije, kao da se radi o slikarskom mediju. U tim plohama ona veze svoje apstraktne ornamente, inspirirane prirodom i velebitskim kršćem, u stilu hrvatskih umjetnika pedesetih i šezdesetih godina XX. st., poput kamenih struktura Otona Glihe. U drugoj tematskoj cjelini *Realizam kao polazište u oblikovanju pejzaža i motiva grada*, u svim kompozicijama ravnoteža je postignuta ravnomjernim i pravilnim izmjenjivanjem ploha, odnosno ponavljanjem kontrastnih tonaliteta svjetla i tame. Glavna karakteristika pojedinih djela u trećoj, *Kršćanskoj tematici* (koju predstavljamo ovom izložbom), je ujedinjenje likovnih elemenata (oblika tj. ploha u odnosu na obrisne linije tonova, perspektive) u jedinstvene cjeline. Jedinstvo je ostvareno njihovim skladnim odnosom, kao i odnosom likovnih elemenata s kompozicijskim načelima. U svim kompozicijama ravnoteža je postignuta ravnomjernim i pravilnim izmjenjivanjem

Ivan i Ana Tomljanović, Zadarski poliptih 1, Vuna, 135x365cm, 1997.
Vlasništvo: NMZ

ploha, odnosno ponavljanjem kontrastnih tonaliteta svjetla i tame. U četvrtoj tematskoj cjelini *Portreti* najviše do izražaja dolazi rad Ivana Tomljanovića.

Zadarski likovni umjetnici Ivan i Ana (Anita) Tomljanović velik su dio svog likovnog stvaralaštva posvetili radeći za potrebe Crkve diljem Hrvatske, posebice u Zadarskoj nadbiskupiji, djelujući kao slikari, skulptori i obnovitelji predmeta za liturgijsku uporabu: svetohraništa, krstionica, raspela ili misnog ruha. Gđa. Ana bila je vrsna u oblikovanju i tkanju misnog ruha, boromejki, dalmatika i antepedija. Mnoga njezina djela bila su predstavljena na izložbama crkvene umjetnosti u zemlji i inozemstvu i danas su sastavni dio crkvenih zbirki. Satkala je misna ruha svih boja i namjene, za katedralu u Zadru, katedralu u Senju i za crkvu sv. Šime u Zadru, tri boromejke (zelena, crvena i bijela) nalaze se u crkvi St. Margarethen Kirche u Berlinu, a jedna bijela kazula u crkvi sv. Marije Magdalene u Londonu. Gosp. Ivan Tomljanović je freskama oslikavao crkve diljem Hrvatske, izrađivao je reljefe za svetohraništa od srebra ili bakra, izradio je 14 postaja Križnog puta za župnu crkvu u Pagu, drvene kipove svetaca za crkvu sv. Marije Magdalene u Londonu (Wandsworth) i mnoge druge.

Tapiserija *Zadarski poliptih 1* prikazuje svece koji su u formalnom ili prenesenom smislu vezani za Zadar. U sredini je Isus, zatim apostoli Petar i Pavao, kao temelji crkve, a potom zadarska zaštitnica mučenica sv. Anastazija (sv. Stošija) te znameniti zadarski biskup sv. Donat. Prikaz je riješen plošno s linearno izraženom stilizacijom i tonski usklađenim ispunama forme. Umjetnici su sakralnu tematiku interpretirali na suvremen način, a opet u potpuno klasičnoj izvedbi, skladno, jednostavno i jedinstveno. Poliptih je dan u vrlo izraženoj stilizaciji koja treba evocirati oblike i metode uprizorenja vezane za srednjovjekovne interpretacije, od predromaničkih i romaničkih reljefa, do stiliziranih srednjovjekovnih vezenih antependija.

Tapiserija *San ranjenog Krista* ističe se posebnosti prikaza, prikazuje usnulog Krista koji poslije sve muke smireno odmara ispod vinove loze. Tapiseriju odlikuje umjetnička sloboda u interpretaciji klasičnog sakralnog prizora, posebnost ideje i unikatnost pristupa Isusovoj muci u plošnoj, linijskoj, stiliziranoj figurativnoj interpretaciji.

Ivan i Ana Tomljanović, San ranjenog Krista, Vuna, 135x255cm, 2001., Vlasništvo: NMZ

*Ana Tomljanović-Šokčević, Liturgijsko
ruho, Bijeli komplet, 1965., Vlasništvo:
Zadarska nadbiskupija*

Ana Tomljanović-Šokčević, Unikati tkanja, uzornici, nastali u svrhu istraživanja za potrebe oblikovanja Bijelog liturgijskog ruha

Liturgijsko ruho – Bijeli komplet

Za izložbu su izabrani tkani predmet tzv. *Bijeli komplet*: boromejka i dvije dalmatike s karakterističnim uzorcima

Karakteristično za umjetnički rad Ane (Anite) Tomljanović, u kojem je orijentirana na prirodne materijale i klasičnu tehniku tkanja, prepoznatljivost je njezina rukopisa koji odlikuje klasična jednostavnost i čista izvedba. Umjetnica je sama osmislila, oblikovala, projektirala i istkala navedene predmete. Umjetnosti tkanja kao mediju vlastita likovnog izražavanja Ana (Anita) Tomljanović prilazila je krajnje disciplinirano, sabrano i strpljivo, uvijek s punom sviješću o strogim unutrašnjim zakonitostima jednog od najstarijih i najelementarnijih oblika likovno-kreativnog aktiviteta, orijentirajući se na prirodne materijale, kao i na klasične tehnike tkanja. U izrazu klasična, jednostavna, čiste izvedbe i njeguje studioznu dekorativnost. Umjetničina estetska osnova u oblikovanju i projektiranju tkanih predmeta počiva na vizualnim efektima koji proizlaze iz same strukture lanenog tkanja koje ona svojim istančanim smislom oplemenjuje i decentno koloristički obogaćuje, te u tkanje uključuje svilene ili pak zlatne niti. Njezina tkanja u lanu ili svili strogo su strukturirana bez ornamentike, a temelje se na tradicionalnim lanenim tkanjima. Građena su strpljivo, red po red, pri čemu se u linearnoj gradaciji formiraju pruge različito upletene potke ili po istom principu motiv križa.

Njezino djelo možemo svrstati u jedno od najznačajnijih, oblikovno najkoherentnijih i tehnički najkonzekventnijih opusa na području umjetnosti tkanih tekstila (Travirka, 1983: 3).

Autorica koristi prirodne tonalitete lana, svile, pamuka ili vune za stvaranje vizualnih efekata iz same strukture lanena platna, decentno utkivajući zlatne i srebrne niti. U linearnoj grafici formira pruge ili pak utkane uzorke koji se naziru u istoj obojenosti. U kreiranju tekstila i projektiranju misne odjeće vidi se moderan pristup izveden u svilenom tkanju ornamentalne, reljefne strukture. Ovaj doista originalno koncipiran komplet karakterizira stilizacija klasične misne odjeće u oblike koji naglašavaju vrlo specifičan modernitet. Ove misnice impresioniraju svojom jednostavnošću, tek poneka aplikacija tkanja druge ornamentalne strukture vizualno upotpunjuje misno ruho, naglašava vertikalnu ili pak formira oblik križa. Misnice istovremeno asociraju na svečano tradicijsko narodno ruho, dok u nekim elementima dekoracije nose poneke karakteristike dekorativnog stila dvadesetih godina 20. st.

Umjetnost Anite Tomljanović ostvaruje se u doista različitim tkanim tvorevinama, a ljepota tih objekata, neovisno o motivu, obliku i dimenzijama, počiva u uvijek novoj avanturi građenja tkanih tekstura, u traganju za njihovim unutrašnjim rasporedom, ritmom i harmonijom. Udahnjujući im novi smisao, dajući im novi oblik, ruka umjetnice preobražava ih u djelo čiste, gotovo organske ljepote. (Antun Travirka, iz predgovora kataloga izložbe Tapiserije – tkanje – retrospektiva, 1983. Zadar/Zagreb.)

Zbirka tkanja i tapiserija Ivana Tomljanovića i Ane Tomljanović predstavlja neizmjeran kulturno-umjetnički doprinos unutar nacionalne baštine.

Njihova prezentacija i promocija tapiserija (donacije) pridonosi valorizaciji tekstilne umjetničke tapiserije kao grane umjetnosti, koja se od devedesetih godina 20. stoljeća sve značajnije promiče kroz europske kulturne programe.

Ana Tomljanović-Šokčević, Unikati tkanja, uzornici, nastali u svrhu istraživanja za potrebe oblikovanja Bijelog liturgijskog ruha

Ivan Tomljanović

Marija Šarić Ban

Ivan Tomljanović rođen je 1927. u Senju, a preminuo je 2017. u Zadru. Slikarstvo je studirao na Akademiji primijenjenih umjetnosti u Zagrebu, u klasi prof. Ernesta Tomaševića, a kiparstvo u klasi prof. Koste Angeli-Radovanija. Na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu diplomirao je 1954. godine. Za vrijeme studija sudjeluje na konzervaciji srednjovjekovnog zidnog slikarstva u Istri i u Hrvatskom zagorju, a 1952. i 1953. sudjeluje na tečaju UNESCO-a za konzervaciju fresaka u crkvi sv. Sofije u Ohridu u Makedoniji. Od 1955. je restaurator u Restauratorskom zavodu JAZU (HAZU) u Zagrebu, a od 1957. u Institutu u HAZU u Zadru, gdje osniva i vodi Restauratorski atelje. Na Pedagoškoj akademiji u Zadru sudjeluje u osnivanju Odjela za likovnu umjetnost, te 11 godina honorarno predaje metodiku likovnog odgoja i kiparstvo. Od 1981. radi u Zavodu za zaštitu spomenika kulture u Zadru, a od 1984. djeluje kao slobodni likovni umjetnik. Sve vrijeme zajedno sa suprugom Anom (Anitom) Tomljanović-Šokčević sudjeluje u tkanju i na izložbama tapiserija. Godine 1950. i 1960. postaje stipendist British Councila na postdiplomskom studiju za konzervaciju fresaka u velikoj Britaniji. U Hrvatskoj slika freske u mnogim crkvama: Senju, Brinju, Krasnom, Zadru, Preku, Povljani, Starigradu, Škabrnji i dr. Freska *Posljednja večera* naslikana 1956. u Ivanovom Selu kraj Daruvara proglašena je i zaštićena kao spomenik kulture. Godine 1963. i 1994. freskama oslikava cijelu crkvu. Godine 1995. tijekom operacije Oluja slika veliku fresku u crkvi sv. Roka u Zatonu kraj Šibenika. U više spomenutih crkava izradio je svetohraništa i krstionice s reljefima od srebra i bakra. Član je ULUPUH-a u Zagrebu od 1956. i HDLU-a u Zadru od osnutka 1959. pa do svoje smrti. Godine 1959. pokretač je izložbe zadarskih slikara u povodu Dana grada Zadra. Samostalno je izlagao na više od 20 izložbi, radio je na više od 14 kompleksnih (višegodišnjih) projekata konzervacije i restauracije zidnog slikarstva (samostalno ili ekipno) pod vodstvom Konzervatorskog zavoda Hrvatske i Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zadru.

Ana Tomljanović (Anita Tomljanović-Šokčević)

Rođena 1926. u Komletincima (Vinkovci), preminula 2022. u Zadru. Završila je Školu primijenjene umjetnosti u Zagrebu, Odjel za tekstil i tkanje, nakon čega je diplomirala likovne umjetnosti na Pedagoškoj akademiji u Zadru.

Marija Šarić Ban

Od 1958. do 1963. na zadarskim školama predaje Likovni odgoj i vodi likovnu sekciju zadarske gimnazije. Priređuje zapažene izložbe dječjih radova, ponajprije u Zadru, a zatim 1961. i 1964. u Hrvatskom školskom muzeju u Zagrebu. Također, tijekom Domovinskog rata zajedno sa suprugom Ivanom Tomljanovićem, radi s djecom izbjeglicama i prognanicima i priređuje izložbe njihovih radova, najprije 1991. u Ljubljani, a potom 1992. u Puli i 1993. u Hrvatskom školskom muzeju u Zagrebu i u Kazališnoj kući u Zadru.

Od 1963. radi isključivo na kreiranju tekstila i tkanju tapiserija, te surađujući sa suprugom akademskim slikarom Ivanom Tomljanovićem tka tapiserije i ostvaruje niz zapaženih izložbi u zemlji i inozemstvu: Zadar, Rijeka, Zagreb, Vinkovci, Maribor, Kopar, Ljubljana, Beograd, Salzburg, München, Lausanne, itd. Ostvaruje 20 samostalnih izložbi i sudjeluje na 72 skupne izložbe. Od 1957. članica je ULUPUH-a u Zagrebu, i od tada sudjeluje na svim izložbama Udruženja. Članica je HDLU-a u Zadru od osnutka. Najznačajnije samostalne izložbe ostvarila je u Zadru u Gradskoj loži 1971. („Mala retrospektiva tapiserija i tkanja“), u Zagrebu u Muzeju za umjetnost i obrt 1975. („Izložba tapiserija“) i u Zadru u Galeriji umjetnina 1975. (ista izložba), u Lausanneu u Galerie du Lyceum 1979. („Izložba tapiserija“); u Zadru u Galeriji umjetnina 1983. („Tapiserija – tkanje – retrospektiva“), u Zagrebu u Muzeju za umjetnost i obrt 1983. (ista izložba kao i u Zadru), u Münchenu u Staatliches Museum für Völkerkunde 1984. („Retrospektiva tapiserija i tkanja“), u Muzejsko-galerijskom centru *Klovićevi dvori* (kao gošća 31. Zagrebačkog salona zajedno s Ivanom Tomljanovićem izlaže 23 tapiserije) 1996./1997., u Zadru u SICU-u 1999. (izložba tapiserija „IADERA CHRISTIANA“) povodom jubileja 2000 godina rođenja Isusa Krista.

Najznačajnije skupne izložbe: u Salzburgu 1966. i 1968. (V i VI Biennale Christlicher Kunst der Gegenwart), u Zagrebu na 5., 6., 12., 15., i 21. Zagrebačkom salonu; u Münchenu 1981. u Staatliches Museum für Völkerkunde („Moderne Tapisserien“), u Zagrebu u Galeriji Karas 1982. („Likovno stvaralaštvo u Zadru od 1945. do 1982.“; ista izložba u Zadru u Galeriji umjetnina i u Reggio Emiliji), u Osijeku 1983. („Bijenale Slavonaca“), u Zagrebu u Muzeju za umjetnost i obrt 1988. (izložba „Tapiserija u Hrvatskoj“), u Tournaiu (Belgija) 1993. („Triennale internationale de la tapisserie“) „L'AUTRE EUROPE“ (Eglise du College) hrvatski paviljon. U Muzejsko-galerijskom centru Klovićevi dvori 1993. („Hrvatska tapiserija na trijenalu u Belgiji“).

JOZO KLJAKOVIĆ/JOZO KLJAKOVIĆ

(Solin, 10. ožujak 1889-Zagreb, 1. listopad 1969)

Lidija Fištrek

Jozo Kljaković hrvatski je slikar rođen u Solinu 1889. godine. Pučku školu završio je u Solinu, a Realnu gimnaziju u Splitu, gradu u kojem je slikarski zanat učio u ateljeu Emanuela Vidovića. Slikarsku izobrazbu nastavlja kod Franje Pavačića u Zagrebu, a potom upisuje Akademiju likovnih umjetnosti u Pragu (kod Vlahe Bukovca, 1908.). Prva skupna izložba održana mu je u Zagrebu 1910. godine, s grupom Medulić, a zatim je 1911. godine, na Međunarodnoj izložbi u Rimu, izlagao zajedno s Meštrovićem. Nakon Praga odlazi na Istituto delle belle arti u Rimu, te kod Ferdinanda Hodlera u Ženevi provodi tri godine (od 1917.), a potom, 1920. godine, nastavlja studij fresko slikarstva kod Marcela Lenoira na Académie Ranson u Parizu. Kreće se u krugu pripadnika francuske avangarde te prijateljuje s hrvatskim umjetnicima, Uzelcem, Šumanovićem i Babićem. Vrativši se u Zagreb 1923. godine, postaje profesor na Kraljevskoj akademiji za umjetnost i umjetni obrt. Dvadesete su godine uspjeha i velikih narudžbi, a 1925. godine, na Međunarodnoj izložbi dekorativne umjetnosti u Parizu osvaja Grand Prix. U razdoblju koje je proveo u Zagrebu, stvorio je dva značajna ciklusa u fresko tehnici – ciklus sakralnih tema za Crkvu sv. Marka i ciklus profane tematike za interijer Slavonske banke. Ciklus u Dobroti rađen je u tehnici ulja na platnu, kao i rad u Trgovačko-obrtničkoj komori. Likovni život nastavlja unaprijediti i u trećem desetljeću, pa 1938. godine postaje glavni kustos Moderne galerije u Zagrebu. Godine 1941., u vrijeme Nezavisne Države Hrvatske, Kljaković je uhićen zbog optužbi da je s Ivanom Meštrovićem iz inozemstva namjeravao djelovati protiv NDH i sila Osovine. U zatvoru, u kojem je neko vrijeme proveo s Ivanom Meštrovićem, doživljava prvi napadaj sljepila. Na intervenciju mnogih osoba iz javnog i političkog života, pušten je u kućni pritvor 1942. godine. Njegova slika Bičevanje uvrštena je u hrvatsku selekciju za XXIII. Venecijanski Bijenale, a 1943. godine, odlazi u Rim izraditi mozaike za Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima. U Rimu ostaje do 1947. godine, kada se zbog političke konstelacije u domovini i neslaganja s vladajućim režimom odlučuje na odlazak u Buenos Aires. Prije odlaska izdaje manju monografiju, s reprodukcijama svojih djela i predgovorom slavnog metafizičkog slikara Giorgia de Chirica.

U galeriji Müller, najvećoj galeriji u Buenos Airesu, 1948. godine Kljaković organizira samostalnu izložbu, te izdaje katalog za koji je predgovor napisao Ivan Meštrović. Tijekom boravka u Buenos Airesu, osim slikanjem bavi se publicistikom, objavljujući tekstove u svim najvažnijim emigrantskim glasilima. Svoja razmišljanja i burnu biografiju iznio je u autobiografskoj knjizi U suvremenom kaosu 1952. godine, objavljenoj u Nakladi autorovih prijatelja, Buenos Aires, te knjigu Kravavi val, 1961. godine u Rimu. Iz Buenos Airesa vraća se u Rim 1956. godine, jer se nije mogao prilagoditi životu u novome svijetu. Nakon 25 godina izbjivanja, u domovinu se vraća 1968. godine. Svoju kuću na Rokovom perivoju 4, u Zagrebu, s pripadajućim umjetninama, darovao je, po uzoru na prijatelja Ivana Meštrovića, Gradu Zagrebu.

Umro je 1. listopada 1969. godine u Zagrebu, u 81. godini života. Pokopan je u Arkadama na zagrebačkom Mirogoju.

BIBLIOGRAFIJA

Senjanović, Petra, Bogdan, Jure, Prančević, Dalibor, Dulibić, Frano, Zdelar, Željka, Dukić, Josip, *Jozo Kljaković – retrospektiva*, katalog izložbe (Galerija Klovićevi dvori, 26. studenoga 2009. – 24. siječnja 2010.), 2009.

Zdelar, Željka, *Jozo Kljaković: Bojiš li se sinko ikoga*, katalog izložbe (Memorijalna zbirka Jozo Kljaković, 26. studenoga 2009. – 10. ožujka 2010.) Zagreb, Centar za likovni odgoj grada Zagreba, Memorijalna zbirka Jozo Kljaković, 2009.

Vujanović, Barbara, *Kljaković kod Meštrovića*, katalog izložbe (Atelijer Meštrović, 26. studenoga 2009. – 24. siječnja 2010.), Zagreb, Atelijer Meštrović, 2009.

Vugrinec, Petra, *Bilješka o autoru*, u: Kljaković, Jozo, *U suvremenom kaosu*, Matica hrvatska, Zagreb. 2012.

Vugrinec, Petra, *Vodič kroz djela Jose Kljakovića u Zagrebu*, Zagreb, Centar za likovni odgoj grada Zagreba, Memorijalna zbirka Jozo Kljaković, 2014.

Zdelar, Željka, Jozo Kljaković, *Katalog predmeta zbirke Jose Kljakovića*, Zagreb, Centar za likovni odgoj grada Zagreba, Memorijalna zbirka Jozo Kljaković, 2019.

Fištrek, Lidija, *Scenografija Jose Kljakovića za Dubrovački diptihon i Dubravku*, Centar za likovni odgoj Grada Zagreba, Memorijalna zbirka Jozo Kljaković, 2019.

Fištrek, Lidija, Vugrinec, Petra, *Remek djela Jose Kljakovića-Novi prilozi vrednovanju umjetnikova opusa*, Centar za likovni odgoj Grada Zagreba, Memorijalna zbirka Jozo Kljaković, 2020.

Fištrek, Lidija, *Sakralna tematika Jose Kljakovića-fresko slikarstvo*, Centar za likovni odgoj Grada zagreba, Memorijalna zbirka Jozo Kljaković, 2020.

Fištrek, Lidija, Dulibić Frano, *Karikature Jose Kljakovića-iz fundusa zbirke*, Centar za likovni odgoj Grada Zagreba, Memorijalna zbirka Jozo Kljaković, 2021.

Fištrek, Lidija, Dukić Josip, Matijević Mario, *Sakralna tematika Jose Kljakovića-Uskrs*, Centar za likovni odgoj Grada Zagreba, Memorijalna zbirka Jozo Kljaković, 2022.

Fištrek, Lidija, *Djela Jose Kljakovića u Rimu*, Centar za likovni odgoj Grada Zagreba, Memorijalna zbirka Jozo Kljaković, 2022.

Šarić-Ban, Marija, *Scenografija Jose Kljakovića za Dubrovački diptihon i Dubravku*, Narodni muzej Zadar, Etnološki odjel, 2023.

Fištrek, Lidija, *Mentor progovara studentu-u razgovoru Jose Kljakovića i Frana Marka Vlahinića*, Centar za likovni odgoj Grada Zagreba, Memorijalna zbirka Jozo Kljaković, 2023.

Knjige:

Kljaković Jozo, *U suvremenom kaosu*, 1952.; izdanje u Nakladi autorovih prijatelja:BsAs, 1992.; prvo domovinsko izdanje Matica Hrvatska, Zagreb, 2011.; drugo izdanje, Matica Hrvatska, Zagreb; Kljaković Jozo, *Krvavi val*, Rim, 1961.; Naklada autorovih prijatelja; 2011.; izdanje Matica Hrvatska, Zagreb

Kljaković Jozo, *Libar moga života*, 2012.; *Dalmatinske teme*, 2013.; *Čovjek bez maske*, 2014.; *Politički tekstovi i polemike*, 2015.; *Perturbatori javnog poretka*, 2018.; Jozo Kljaković u tekstovima drugih autora, 2022., sva izdanja u nakladi: Dom kulture Zvonimir, Solin, nakladnička cjelina: Jozo Kljaković, priređivač: Dukić Josip

KATALOG

-
1. Tri sveca, sv. Venancije, sv. Jeronim, sv. Dujam, skica za crkvu sv. Martina u Vranjicu, 1927.-1928., Jozo Kljaković, olovka na papiru, 32,4x30,3cm, Inv.br.028, Vlasništvo: Grad Zagreb

-
2. Dva sveca, sv. Pavao i sv. Petar, 1927.-1928., Jozo Kljaković, olovka na papiru, 30,3x20,5cm, Inv.br.033, Vlasništvo: Grad Zagreb

-
3. Mrtvi Krist, 1.pol.20. stoljeća, Jozo Kljaković, olovka na papiru, 13,3x35,4 cm, Inv.br.043, Vlasništvo: Grad Zagreb

-
4. Zadarski poliptih 1, Ivan i Ana Tomljanović, Vuna, 135x365cm, 1997. EO-3854, Vlasništvo: NMZ

-
5. San ranjenog Krista, Ivan i Ana Tomljanović, Vuna, 135x255cm, 2001., EO-3846, Vlasništvo: NMZ

-
6. Liturgijsko ruho, Bijeli komplet, 1965., Ana Tomljanović-Šokčević, Vlasništvo: Zadarska nadbiskupija

-
7. Unikati tkanja, uzornici, nastali u svrhu istraživanja za potrebe oblikovanja Bijelog liturgijskog ruha, Ana Tomljanović-Šokčević-ide za sva četiri

IMPRESUM

Nakladnik:**Samostalna zbirka Memorijalna zbirka Jozo Kljaković**

Centar za likovni odgoj Grada Zagreba

Rokov perivoj 4, 10 000 Zagreb

Voditeljica: Lidija Fištrek

www.mzk.czlogz.hr

01/4824856

mz.jozo.kljakovic@czlogz.hr

Za nakladnika: Nikša Lalin

Urednik: Lidija Fištrek

Autorice: Lidija Fištrek, Marija Šarić Ban

Kustosi izložbe: Lidija Fištrek, Marija Šarić Ban

Tekstovi:

Lidija Fištrek

Marija Šarić Ban

Fotografije:

Iz fundusa Memorijalne zbirke Jozo Kljaković, Marija Šarić Ban

Organizacija tiska: Tiskara Hlad

Dizajn i grafičko oblikovanje: Krešimir Glogolja

Lektor: Andrea Rožić

Prevoditelj: Andrea Rožić

Naklada: 100 primjeraka

Cijena: 12,00 €

Zahvaljujemo se napomoći u realizaciji izložbe i naklade Gradskom uredu za kulturu i civilno društvo, Zadarskoj županiji i Zadarskoj nadbiskupiji.

Zahvaljujemo Zadarskoj nadbiskupiji na posudbi liturgijskog ruha; Bijeli komplet.

ISBN: 978-953-8500-01-5 Centar za likovni odgoj Grada Zagreb

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem ----.

LC
LIKOVNI CENTAR
GRADA ZAGREBA

MEMORIJALNA ZBIRKA
KLJAKOVIĆ

GRAD ZAGREB

Samostalna zbirka
Memorijalna zbirka Jozo Kljaković

9 789538 500015